

Entrevista a Mircea Cărtărescu

*«Ni ara no em sento un escriptor,
tan sols un home que escriu»*

Xavier Montoliu Pauli*

Conegut i reconegut internacionalment, Mircea Cărtărescu (Bucarest, 1956) ens visita de manera regular des del 2014, quan va venir per primer cop a Barcelona, convidat al Festival Internacional de Poesia; aleshores, al Palau de la Música Catalana, es va sentir en romanès l'entranyable poema «Oh, Natalie, Natalie».

El 2022, en ocasió del Dia Mundial de la Poesia, va participar en l'acte organitzat per l'Ateneu Barcelonès i el PEN Català, per parlar de poesia; la tardor passada, Mircea Cărtărescu va ser distingit amb el Premi de Literatura en Llengües Romàniques 2022, concedit per la Fira Internacional del Llibre de Guadalajara.

La seva obra, també traduïda en català a Lleonard Muntaner, Editor (amb traduccions de Xavier Montoliu Pauli) i a Edicions del Periscopi (amb traduccions d'Antònia Escandell Tur), té cada cop més lectors arreu, especialment en el món hispanoamericà, gràcies a

* Podeu llegir una selecció d'aquesta entrevista al número 323 de la *Revista de Catalunya* (juliol, agost, setembre del 2023).

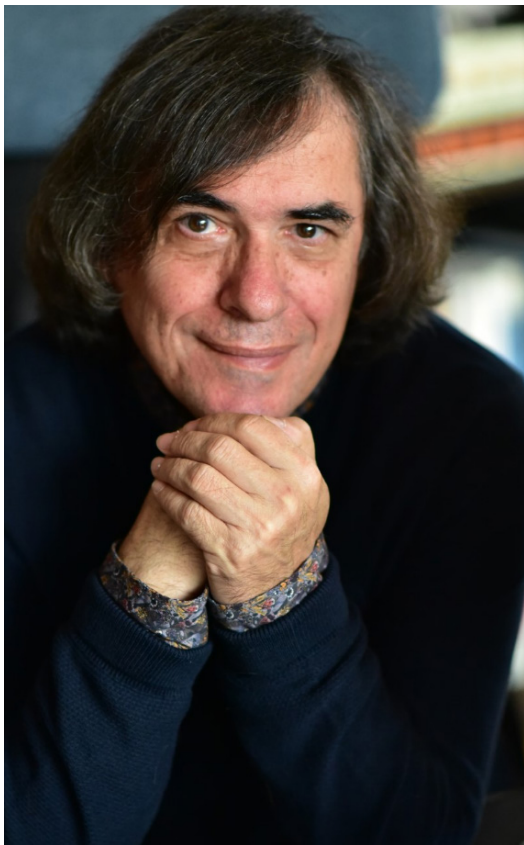
la tasca duta a terme per la seva traductora al castellà, Marian Ochoa de Eribe, i per Enrique Redel, editor d'Impedimenta, que l'han donat a conèixer en el sistema literari en llengua castellana.

Cărtărescu afirma: «Nosaltres no ens podem desxifrar a nosaltres mateixos, igual que un jeroglífic no es pot llegir a si mateix. Estem fets per ser llegits per algú altre» (*Jurnal 1990-1996* ['Dietaris'], 2001). L'objectiu d'aquesta entrevista pretén ser un intent de llegir Mircea Cărtărescu amb la seva ajuda.

—*El 1929, la Revista de Catalunya va publicar una conferència sobre Panait Istrati (1884-1935), un autor majoritàriament de llengua francesa el món dels llibres del qual és, però, profundament romanès. El doctor Leandre Cervera escrivia: «Panait Istrati comença la vida d'“escriptor” després d'haver viscut intensament una vida de “personatge”». Aquesta afirmació em sembla en consonància amb el teu epíleg a la reedició de la traducció alemanya de Kyra Kyralina, que es pot llegir en català a Núvol, en què consideres que la «veritable vocació d'Istrati no va ser la literatura sinó la llibertat». Per a tu, la vocació literària va ser clara des del començament? Quan i com la vas descobrir?*

—Res, en aquest sentit, no va ser clar per a mi ni al principi ni ho és ara. Jo no volia ser escriptor, no he sentit cap mena de crida per a la literatura ni he tingut aspiracions literàries. Sempre he viscut com una persona molt normal, sense les rareses i els excessos dels artistes. No freqüento el món cultural, tinc una família i una petita colla d'amics que formen tot el meu món. Ni ara em sento un escriptor, tan sols un home que escriu. Vaig ser un nen molt corrent, que jugava a futbol i a altres jocs darrere del bloc on vivia amb els pares, un adolescent introvertit, molt solitari i molt tancat en si mateix, i posteriorment, durant tota la meua vida, he estat professor. Hauria pogut no escriure res, mai, i també hauria estat content amb la meua vida.

»Però va passar que m'agradava llegir molt més que cap altra cosa. Encara avui soc un gran lector, no tan sols de literatura, sinó també de llibres de tota mena, de ciència i de tecnologia, de biologia i de matemàtiques, de filosofia i de mística. Llegeixo a l'escriptori, i al

Retrat de Mircea Cărtărescu. © Cătălina Flămânzeanu

lлит, i a taula, llegeixo de manera obsessiva qualsevol paraula escrita: quan no tinc un llibre a l'abast de la mà, llegeixo les instruccions de les capses de detergents i les advertències dels paquets de cigarretes. Una vegada, quan era al poble i no tenia cap revista ni cap llibre, vaig llegir tot un volum de taules de logaritmes, que vaig trobar oblidat en un calaix. En la meua infantesa, no hi havia paper higiènic i la gent feia servir trossos de diari clavats en un clau al costat del vàter: no n'utilitzava cap abans de llegir-lo per una banda i per l'altra. Al carrer, encara ara se me'n van els ulls caps als rètols de les botigues, llegeixo els noms de les parades de metro... La necessitat de la paraula escrita és tan compulsiva per a mi com per als alcohòlics la beguda. Tinc la necessitat de llegir a cada instant de la meua vida. I mentre dormo, em somio tot llegint llibres, a vegades els meus propis llibres mai escrits. Sovint he compost poemes i fins i tot relats en somnis, i d'alguns me n'he recordat quan m'he despertat.

»Em vaig sentir atret, ja en la meua primera infantesa, per l'estrany art dels versos. Als dos o tres anys memoritzava cada poesia que la mare em llegia dels llibres per a infants. Després (m'ho va explicar ella més endavant) reunia els fills dels veïns a la cantonada del carrer i els recitava poemes durant una hora. Tot allò referit a la poesia que m'agrada ho aprenc immediatament, amb la primera lectura. Tot plegat poden ser senyals d'una vocació, però jo no la sentia i tampoc la sento ara. Per a mi, aquests senyals són quelcom natural com l'aire, i no mereixen ser tinguts en compte.

»Després vaig escriure perquè el llegir i l'escriure són inseparables, com la cara i la creu d'un foli: vaig començar la primera "novel·la" als nou anys; després, cap als dotze, vaig escriure els primers poemes. Sempre he escrit quan no he trobat res d'interessant per llegir. No he sabut escriure mai (perquè, si en sabés, em posaria a fer una novel·la ara mateix i la faria, de ben segur, tal com un fuster fa una cadira), però en alguna ocasió he sentit que *puc* escriure. El bolígraf és inert i no té cap desig d'escriure, però quan l'agafen entre els dits veu que *pot* escriure, tot i no tenir cap idea de literatura. De mi, també puc dir el mateix: habitualment, no penso a escriure i no tinc el desig

d'escriure, però a vegades m'assec a l'escriptori i escric, com si algú altre m'utilitzés com a instrument d'escriptura. Els matins en què escric, traçant a les llibretes lletra rere lletra, esdevinc tot un altre de qui soc habitualment. Em substitueix algú que pot i vol escriure literatura, que no vol res d'altre al món i que sap que *pot fer-ho*, és una creença gairebé mística. Estic obligat a viure amb aquestes dues personalitats meves, igual que cadascú de nosaltres està obligat a conciliar la nostra vida real i la nostra vida dels somnis.

—*En el número 320 de la Revista de Catalunya, s'hi inclou l'assaig de la poeta i professora de filosofia romanesa Marta Petreu, «El preludi romanès de Cioran», una contribució sobre les obres de Cioran escrites en romanès abans de marxar a París i escriure en francès. El crític literari romanès Livius Ciocârlie, mencionat per ella, afirmava: «En Cioran hi ha veritat romanesa, estil francès». Són uns quants els escriptors romanesos que, tot i tenir el romanès com a llengua materna, per diferents motius, van decidir marxar de Romania i escriure en una altra llengua. En el teu cas, no t'has plantejat algun cop —potser durant la dictadura— marxar del país o, potser, canviar de llengua?*

—M'és del tot indiferent on visc. El meu país és on hi ha la meva família. Jo puc escriure en qualsevol lloc, en tinc prou amb un cafè damunt la taula i una porta tancada entre l'univers i jo. Per què hauria de marxar, per què hauria de quedar-me? M'agrada molt viatjar, veure llocs i gent nova, i penso, cada cop que estic en un lloc que m'agrada, que no m'importaria viure-hi tota la vida. Es diu que els artistes i els intel·lectuals migren cap a les grans ciutats, que confirmen el valor d'un escriptor; metròpolis on hi ha centres d'innovació i una vida cultural efervescent. Però a mi no em cal cap tipus d'aprovació. Si m'agrada una pàgina que he escrit, aquesta és l'única validació que desitjo. Mai no m'ha interessat estar en boca de tothom ni que la gent es giri quan passo pel carrer. Escric en romanès, i hi continuaria escrivint tant a París com a Nova York. Igualment em caldria un traductor. Aleshores, per què marxar de Romania? Aquí també hi ha cafè i llibretes i bolígrafs, també aquí tinc una porta per tancar rere meu per estar, dues hores al dia, tot sol.

—*No cal dir que ets un gran lector de literatura romanesa i la traducció de la teva obra ha obert camí a altres autors romanesos i, a alguns, tu mateix els has presentat a l'estranger. Què significa per a tu la tradició pròpia i de quina mena d'autors romanesos t'has nodrit? Hi ha alguna obra romanesa que t'enduries a una illa deserta?*

—A una illa deserta, no m'hi emportaria ni tan sols a mi mateix. Preferiria deixar-me a casa. Puc dir el mateix de la literatura romanesa, jo no llegeixo literatura, sinó autors i els seus llibres. Mai no he fet cap diferència entre els autors romanesos i els estrangers. La meva biblioteca de casa, amb els seus milers de volums, és caòtica en qualsevol cas, i no té cap delimitació entre els autors romanesos i els estrangers, entre la poesia i la prosa, entre els catàlegs d'art, els discos i la literatura... A la tauleta de nit, sempre hi tinc deu o quinze llibres que llegeixo simultàniament, de manera desordenada. No crec gaire en les literatures nacionals. Ni tan sols el criteri de la llengua no em sembla rellevant i, de totes maneres, llegim sobretot traduccions. No crec en l'esperit o l'*ethos* nacional. Per a mi, la literatura és un afer privat. Quan llegeixo un escriptor, no m'interessa de quin segle és ni de quina nació prové. L'única cosa que m'interessa és que sigui bo, diferent dels altres, que sigui ell mateix, que em complaigui o m'entristeixi del tot, però que en cap cas no em deixi indiferent. Si és albanès, xinès o aborigen d' Austràlia, no m'interessa. Per a mi compta només si és un escriptor de veritat.

»El mateix passa amb els escriptors romanesos, els uns són bons i els altres no. No és culpa dels bons no ser coneguts a fora, i per a mi això no és important. En tinc prou de conèixer-los i estimar-los. No crec pas que, per haver publicat els meus llibres en altres països, hagi obert el camí a altres autors romanesos. Potser és així, però jo crec que cadascú, dins els límits del seu talent i la seva sort, pot ajudar-se tot sol. Em pregunto quants escriptors peruans ha fet seguir Mario Vargas Llosa? Quants autors albanesos ha donat a conèixer al món Ismaïl Kadaré? Si al Perú hi ha altres escriptors igual de bons que Vargas Llosa, tard o d'hora, seran traduïts i coneguts a tot el món.

Celebració del Dia Mundial de la Poesia (2022) a l'Ateneu Barcelonès: conversa de Mircea Cărtărescu amb Xavier Montoliu Pauli, i lectura de poemes a càrrec de Susanna Rafart. © Ateneu Barcelonès

—Els autors de la generació precedent, com Norman Manea, o poetes com Ileana Mălăncioiu o Ana Blandiana, traduïts també en català, van debutar aprofitant la petita esclatxa cap a Occident per part del règim, tot i que després van ser sotmesos a la censura o a les persecucions. En canvi, la generació dels vuitanta va aconseguir imposar-se en les condicions d'una sufocant atmosfera al país, controlada per la Securitate. Reunits entorn de revistes o cenacles, vàreu aconseguir donar un nou alè a la literatura romanesa. George Steiner assegura que la qualitat literària dels autors perseguits es deu, en certa manera, a la capacitat desenvolupada per sortejar els perills del sistema i que, així, s'estimula l'enginy literari. Philip Roth, en canvi, considera que la censura no converteix un autor en millor, sinó que li genera un alt nivell d'estrès. Què n'opines i com et posicionaries?

—Es podria escriure un llibre sencer, a partir d'aquesta pregunta. En èpoques de dictadura, els escriptors sovint fan una complicada dansa amb el poder i amb la censura. Les coses no són mai tan simples. Afortunadament, el poder comunista de la Romania d'aquells anys era tan ridícul i estava tan desacreditat que només alguns escriptors, menyspreats per la resta, van fer el pacte amb el poder. La majoria, en honor seu, van mantenir la seva dignitat i el seu instint de llibertat. Com potser sabeu, la dècada dels vuitanta va ser molt dura a Romania. Hi havia gana, fred, por; tot el país queia a trossos. Però nosaltres érem poetes i no teníem temps per esperar temps millors. Érem molt joves i ningú no ens hauria pogut retornar la joventut. Així doncs, vam escriure en les condicions que hi havia, no per publicar, cada cop més difícil, sinó per la satisfacció d'escriure. Ens trobàvem en cercles d'estudiants i érem feliços llegint els poemes els uns als altres. La poesia dels anys vuitanta, és a dir, la poesia de la «generació dels texans», no feia cap concessió ideològica a l'època, al contrari, era del tot antisistema. Es presentava com una combinació d'avantguarda europea (surrealisme, dadaisme, modernisme i postmodernisme) i de poesia *beat* americana de l'escola de San Francisco.

»Al final d'unes lluites interminables amb la censura, els meus col·legues poetes i jo vam aconseguir, als anys vuitanta, publicar

alguns llibres, la majoria mutilats per la censura, però valents estèticament parlant, punyents i sense cap tipus de concessió, ni política, ni ètica, ni estètica. L'art d'aquells anys, tot i ser soterrat, va mantenir, a Romania, una llibertat interior molt necessària per a un poble que no havia perdut la dignitat. En un mot, nosaltres vam escriure en aquells anys durs una literatura veritable, crítica envers el règim, i molt popular entre els sectors juvenils.

—Sovint has dit que la teva escriptura només et representa a tu i no té res a veure amb els temes que hi tractes ni reflecteix cap època concreta; tanmateix, la teva obra està impregnada d'un món ben romanès. Quin és el teu món i què t'empeny a escriure?

—Sovint ho he dit, el meu món té el diàmetre del meu crani. És com una gota de rosada que reflecteix la fantàstica diversitat, acolorida miríficament, del món. Del món, en pot formar part qualsevol cosa; crec que no hi ha cap tema que no hagi tractat ni cap paraula que no hagi utilitzat, i tot i això els temes, els arguments o les paraules no defineixen un espai literari. Els meus llibres són molt diferents entre ells, però tanmateix semblants pel fet que en la seva matriu contenen una mateixa part substancial: la meva essència interior. La meua manera especial d'entendre les coses i de convertir-les en frases, en versos, en construccions èpiques. Recordem que la realitat mateixa és un producte de la nostra ment, quelcom comú només a la nostra espècie. Dins la mateixa humanitat, també hi ha percepcions diferents: un daltònic percep el món en altres colors que la resta. Un nen el veu de manera diferent que un adult. Una dona de manera diferent que un home. Un artista és una persona que percep el món diferent de qualsevol altra i l'expressa d'una manera única i especial, com mai abans s'havia fet. Per a això, l'artista no ha de fer cap esforç, tal com el daltònic no vol ser original en la percepció dels colors; senzillament, així els veu ell. Així mateix, el poeta no ha d'explicar les seves visions; així és com les ha viscut, així és com les ha posat per escrit. Quan tens dolor, xiscles. Quan ets poeta, escrius versos. És així de senzill.

»Res no m'empeny a escriure. Què m'empeny a sentir sons o a secretar insulina o que el cor em bategui? Escric, sense més ni més. La meva escriptura és part de la meva vida, com totes les altres coses que faig. Què m'empeny a caminar o a somiar a la nit?

— *Si et sembla, parlem ara de la teva obra. Quin és el teu mètode per escriure?*

—Abans que res, escric un dietari. Això ho faig de cinquanta anys ençà i, durant tot aquest temps, rarament han passat tres dies sense haver escrit a mà a les meves llibretes d'estudiant. Gairebé cada dia hi afegeixo una o dues o bé cinc pàgines, algun cop una sola ratlla o fins i tot un sol mot. El meu dietari no és fàcil de definir, ni jo mateix sé ben bé com descriure'l. És una manera més especial de respirar o de transpirar. És un flux verbal que algunes vegades elimina les toxines de la meva ment; altres, al contrari, recull, com en una copa, l'excedent de pensaments i de creativitat que roman sense utilitzar dins meu. És el meu estat mental, és un flux verbal portador de tensions molt diferents: pensaments obsessius, somnis (hi he anotat tots els somnis que he tingut des de fa cinquanta anys fins ara), idees i especulacions «logicofilosòfiques», comentaris de tots els llibres que he llegit, dels meus propis textos i, sobretot, anotacions sobre el meu estat interior. El meu dietari és, al cap i a la fi, una llarga entrevista que m'ha pres cinquanta anys de mi mateix i una segona pell.

»Els meus llibres es desprenen en tres dimensions (de vegades en moltes més) del fons del meu dietari i són de menes molt diferents. Sempre he escrit només al matí, de les 10 a les 13 h, amb una lentitud exasperant. Poques vegades he aconseguit escriure més d'una pàgina o dues al dia. Però he escrit de manera constant i finalment s'ha aplegat un nombre de pàgines que m'espanta a mi primer de tot. Sempre ha comptat per a mi, de manera insòlita, l'instrument per escriure. Els primers poemes els vaig escriure a màquina, com també *Nostalgia* (1993; *Nostalgia*, Ed. Impedimenta, 2012), el meu primer llibre de prosa. Després vaig escriure molt de temps a mà i això ha influenciat sobre manera la meva escriptura. He escrit a

mà íntegrament la trilogia *Orbitor* (1996, 2022 i 2007; *Cegador*, Ed. Impedimenta, 2018, 2020 i 2022; *Encegador*, Ed. Periscopi, 2018, 2020 i 2023) i la novel·la *Solenoid* (2015; *Solenoid*, Ed. Impedimenta, 2017; *Solenoid*, Ed. Periscopi, 2017). A casa tinc, al meu arxiu, les llibretes on he escrit aquestes obres; són els meus testimonis perquè altres no sospitin de mi de mistificació. Perquè una cosa que no entenc ni jo i que és molt estranya és que mai no tinc un pla previ per als meus llibres i que mai no edito res. Les meves llibretes mostren que el text, escrit a mà, discorre de manera ininterrompuda, pràcticament sense correccions, sense pàgines estripades, sense paràgrafs o capítols desplaçats, al llarg de 1.500 pàgines (*Orbitor*) o de 900 pàgines (*Solenoid*). No conec cap altre autor que escrigui així.

»He escrit altres llibres amb l'ordinador: les meves contribucions acadèmiques, els articles, etc. Són llibres de crítica i de teoria de la literatura perquè soc universitari, i també alguns reculls d'articles publicats a la premsa. Potser semblen textos secundaris, però jo no faig diferència entre aquests i els "que compten". Tots compten per a mi: he escrit cada pàgina dels meus efímers articles, per exemple, amb la mateixa cura per a la forma i pel fraseig que les meves novel·les més complexes. No m'avergonyeixo de cap, ni com a actitud cívica o política, ni com a objectes estètics.

»Els últims volums que he publicat també han estat escrits amb l'ordinador: els relats de *Melancholia* (2021), els poemes de *nu striga niciodată ajutor* ('no cridis mai ajuda') (2020) i la novel·la *Theodoros* (2022). La seva claredat, diferent de com d'extremament intricada és als altres volums, crec que es deu també al cartesianisme lacònic del teclat. Potser algun cop la crítica farà la distinció entre els meus llibres escrits "orgànicament" (a mà) i els escrits «mecànicament» (amb teclat), però això seria una diferència enganyosa...

—Durant la dècada dels anys vuitanta, el règim de Ceaușescu es tornà encara més delirant i el compromís per retornar el deute extern portà la societat romanesa a viure en situacions de condicions extremes mentre augmentava la megalomania de la parella presidencial i s'instaurava el culte presidencial. Quin

Traduccions al català de l'obra en prosa de Mircea Cărtărescu: *Per què estिमem les dones* (Leonard Muntaner, Editor, 2016), *Solenoide* (Edicions del Periscopi, 2017) i la trilogia *Encicador: L'ala esquerra, El cos, L'ala dreta* (Edicions del Periscopi, 2018, 2020 i 2023).

records tens de la ciutat de Bucarest, un dels grans personatges omnipresents en tota la teva obra, fins al punt d'esdevenir el que Dublín és a Joyce?

—Bucarest ha estat sempre una ciutat orgànica, metastàtica, descomposta, putrefacta, d'una malenconia sense límits. És l'única ciutat del món que et fa plorar tan bon punt penetres pels seus tràgics bulevards. És el motiu pel qual l'estimo tantíssim. No són les grans metròpolis, les que mostren escrupolosament la condició humana, sinó aquesta mena d'aglomeracions urbanes sense solta ni volta, nascudes ja en ruïna i que continuen tenint un deteriorament perpetu. Però tan poètic! No veus enlloc al món tanta decadència, tanta negligència. Façanes enfosquides, motlures caigudes, canonades rovellades, enderrocs i vidres trencats pertot arreu. A Bucarest, et sents com dins d'un videojoc de caire postapocalíptic. Aquesta ciutat sembla que et digui sense parar: el teu destí és la ruïna i la decadència, tot està sotmès a la segona llei de la termodinàmica...

»El règim comunista va afegir a la ciutat, a més dels seus estrats precedents (un poti-poti de cases de comerciants amb àngels d'estuc a les finestres, el cansant estil neoclàssic del 1900, les cases cubistes d'entreguerres), un brutalisme arquitectònic que avui en dia és l'aspecte més desolador de la ciutat: interminables rengleres de blocs per als obrers, veritables galliners posats un damunt de l'altre. Aquests blocs, que mai no ens traurem de sobre, han esdevingut, amb el temps, l'emblema de tot l'est d'Europa, de la massificació i la uniformització d'una manera de viure que combina el comunisme i el feixisme en un únic concepte.

»Com si la lletjor inicial de la meva ciutat natal no fos prou, Ceaușescu va enderrocar el centre, i, en el terreny que va quedar buit, es va construir el mausoleu mamut de la Casa del Poble i també un bulevard nord-coreà anomenat Victòria del Socialisme. Després de la mort del tirà, els seus successors encara han aixecat, a la mateixa terra maleïda, la Catedral de la Salvació del Poble, un altre edifici grotesc del nacionalcomunisme endèmic a casa nostra.

»En les meves obres, Bucarest és el museu de la glòria rànica i de la dimensió del deteriorament de l'ésser humà.

—*L'any 1980 vas publicar el teu volum de debut: Faruri, vitrine, fotografii ('Fars, aparadors, fotografies'); també vas acabar la carrera de filologia romanesa i, d'acord amb la normativa del règim, vas ser repartizat ('destinat') a un institut de la capital (Școala Generală nr. 41). A la universitat, participaves al Cenacle del Dilluns, dirigit pel crític Nicolae Manolescu. Amb aquest llibre, que inclou el famós poema «Cădere» ('La caiguda'), vas rebre el Premi de la Unió d'Escriptors (1980). El 8 de desembre de 1980, John Lennon era assassinat a Nova York. Tenies vint-i-quatre anys. Com era el present mancat de llibertat d'aquell jove poeta Cărtărescu i, si pensava que existia un futur, com se l'imaginava?*

—No pensava mai ni un moment en el futur, igual que ara tampoc hi penso. Pensar en el futur és senyal de vellesa. El mateix passa amb la llibertat, la interior la tenia totalment: descobria, en aquells anys, l'amistat, l'amor, la poesia, és a dir, tot allò que comptaria tant en la meua vida. Els meus col·legues de la facultat i jo érem *beatnics*: portàvem cabells llargs i texans, escrivíem poemes com si fossin focs artificials. La gran majoria dels meus poemes (apareguts en una antologia en castellà, com també en català) estan escrits aleshores, durant els anys més negres de la dictadura. El Cenacle del Dilluns, el principal bastió de la nova literatura romanesa en aquells anys, estava infestat d'informadors de la *Securitate*, la temuda policia secreta, però nosaltres teníem la inconsciència de la joventut: hi llegíem els poemes més vius i més lliures, sense que ens importessin les conseqüències. La censura era draconiana, però no aconseguia contenir l'onada d'entusiasme per la nova poesia, que ja tenia milers de lectors. La meua generació va estar molt unida davant de la dictadura, unida per l'amistat i per una estètica comuna, i també per la decisió de no fer concessions. Encara avui, tot i que sovint ens hagi distanciat la vida, la política o el tarannà de cadascú, continuem sent, tanmateix, amics. Quan ens trobem, els meus col·legues i jo, som com uns veterans d'antigues guerres, que s'expliquen les campanyes i les batalletes de la joventut.

»Del 1980 al 1989, quan va esclatar la revolució i el règim de Ceaușescu va ser enderrocat, vaig ser professor de llengua romanesa

en un institut modest en un barri de la perifèria de la ciutat. Els meus alumnes eren o bé romanesos o bé romanís i molt sovint no tenien a casa ni electricitat ni aigua corrent. Com que sempre he estimat molt la canalla, va ser un període molt bonic de la meua vida. Quedo, fins i tot ara, amb els meus antics alumnes, que ja tenen fills grans. Els deu anys passats a l'*Școala Generală nr. 41* formen l'essència de la meua novel·la *Solenoid*, publicada tant en castellà com en català.

»Aleshores era jove, i la joventut ho il·lumina tot. Patia fred i fam, vivia en la pobresa més terrible, però no m'importava: tenia els llibres, tenia la poesia. Jo en tenia prou.

—*El segon volum que publiques, l'any 1982, Aer cu diamante ('Aire amb diamants'), és un llibre antològic, en què tu, conjuntament amb altres tres poetes de la generació beat romanesa, us retrateu per a la contracoberta del llibre, enfilats en una locomotora de tren; vestits amb texans semblen cantants d'una banda de rock. Els Beatles devien ser el millor referent. El 2022, Sir Paul McCartney, el teu ídol, va complir vuitanta anys. Si t'hi poguessis trobar, com aniria?*

—Als anys setanta i vuitanta escoltava molta música rock. En aquells temps teníem coses per escoltar. Els grups estrangers, anglesos i americans sobretot, però també els romanesos (les fantàstiques megaformacions Phoenix, Roșu și negru o Sfinx, veritables fenòmens culturals del moment) no suposaven només música, sinó també ideologia, estil de vida, poesia sobretot. M'agradaven molt The Beatles, Queen, Pink Floyd; m'agradaven Bob Dylan i Leonard Cohen. Sempre intercanviàvem discos i, més tard, cassetes amb els meus amics, i els meus poemes eren plens d'al·lusions a les cançons d'aquests grups.

»Nosaltres, els quatre poetes joves que vam publicar el volum icònic *Aer cu diamante*, ens crèiem ser uns rockers. Com que érem quatre, ens comparàvem sovint amb els quatre *fab*, John, Paul, George i Ringo. Tots volíem ser John o Paul, ningú volia ser Ringo... Tot i que Ringo va enterrar-los a tots. El títol del nostre volum col·lectiu, esplèndidament il·lustrat per Tudor Jebeleanu, era *Aer cu diamante*,

una al·lusió a «Lucy in the Sky with Diamonds» de Lennon. També van participar en aquest volum Florin Iaru, Traian T. Coșovei i Ion Stratan, els millors poetes de la generació dels vuitanta. *Aer cu diamante* continua sent un llibre de culte, símbol de la resistència de la literatura romanesa davant de la dictadura.

»Dels Beatles, el meu ídol va ser John Lennon, però, darrerament, estimo i respecto molt més Paul McCartney: un músic gran i total. Hauria pogut trobar-m'hi aquest any [2022] a Londres; es va planificar un esdeveniment amb tots dos i, si bé ara ho veig menys probable, encara conservo l'esperança. Després d'haver encaixat la mà amb Bob Dylan a Iowa City i d'haver parlat en públic amb Vargas Llosa, després d'haver-me trobat amb Salman Rushdie a Nova York, coincidir amb McCartney seria un nou encontre memorable de la meua vida. Després d'això, només desitjaria en aquesta vida quedar amb Thomas Pynchon.

—*Enguany se celebra el 40è aniversari de la publicació del teu primer volum pròpiament de la generació romanesa opzecistă, o dels vuitanta, de la qual n'ets l'abanderat: Poeme de dragoste ('Poemes d'amor'). Després vindria Totul ('Tot') (1985) i, finalment, Dragostea ('L'amor') (1994). Recentment, la poeta i editora de la Revista Apostrof (desembre del 2022), Marta Petreu, ha publicat una antologia de poesia d'aquesta generació, seleccionant vint-i-nou poetes «pel valor superlatiu d'aquesta generació de creadors», nascuts entre el 1948 i el 1958. Tu que has estudiat el moviment postmodernista, ens pots dir a què aspirava la generació dels vuitanta?*

—La meua generació volia fer poesia veritable i innovadora, volia provocar una revolució de les formes literàries de la poesia romanesa. Per a això, va adoptar alguns dels principis de la generació *Beat* (Ginsberg, Ferlinghetti, Gary Snyder, Gregory Corso): en primer lloc, allò que es va anomenar «portar la poesia al carrer», és a dir, la democratització de les formes poètiques. La nostra poesia militava a favor d'«una nova sensibilitat», d'una percepció més brutal i més fresca de la realitat. A través de la ironia i del sarcasme, la poesia *optzecistă*, dels vuitanta, també va esdevenir una arma política.

Fotografia dels poetes d'*Aer cu diamante*, d'esquerra a dreta: Mircea Cărtărescu, Ion Stratan, Florin Iaru i Traian T. Coșovei, publicada amb consentiment de Mircea Cărtărescu. A sota, contracoberta del volum publicat a Bucarest el 1982

El poema típic *optzecist* era llarg, narratiu, ple d'imatges, amb un rerefons de caire eminentment urbà.

»La consciència de postmodernitat d'aquesta actitud poètica va aparèixer més tard, després del 1985, si bé fins aleshores els joves poetes havien practicat el postmodernisme sense saber-ho, com Monsieur Jourdain. Però tan aviat com el tema de la diferència entre la modernitat i la postmodernitat va aparèixer a Romania, nosaltres vam adoptar el concepte no com a acadèmic, sinó com una arma en contra de les generacions anteriors, que encara feien una poesia ociosa, “pastorívola”, tradicionalista. Més tard, vam abandonar també el concepte de postmodernisme, per excés d'ús. La poesia *optzecistă*, a la qual jo, que procedia de tota una altra zona, vaig adherir-me durant uns quants anys, continua sent l'experiència poètica més brillant de la nostra literatura posterior a la guerra. L'“optzecisme” va ser un moviment estudiantil nacional, una revolta en contra del context polític, cultural i literari del moment. El seu tarannà rebel i insubordinat continua vigent avui entre els seus representants, que encara són, en el seu interior, igual de joves que aleshores.

—*Acaba de publicar-se el volum Poesía essencial a Impedimenta, en traducció de Marian Ochoa de Eribe i Eta Hrubaru, una antologia de la teva obra poètica traduïda a quatre mans. Tanmateix, abans, l'any 2018, vas acceptar la proposta de l'editorial Leonard Muntaner per publicar per primer cop un volum íntegre de poesia, Nimic (2010, Res. Poemes 1988–1992). Com és que la poesia ha trigat tant a circular, entre tota la teva obra, prioritzant la prosa que t'ha entronitzat en el món literari?*

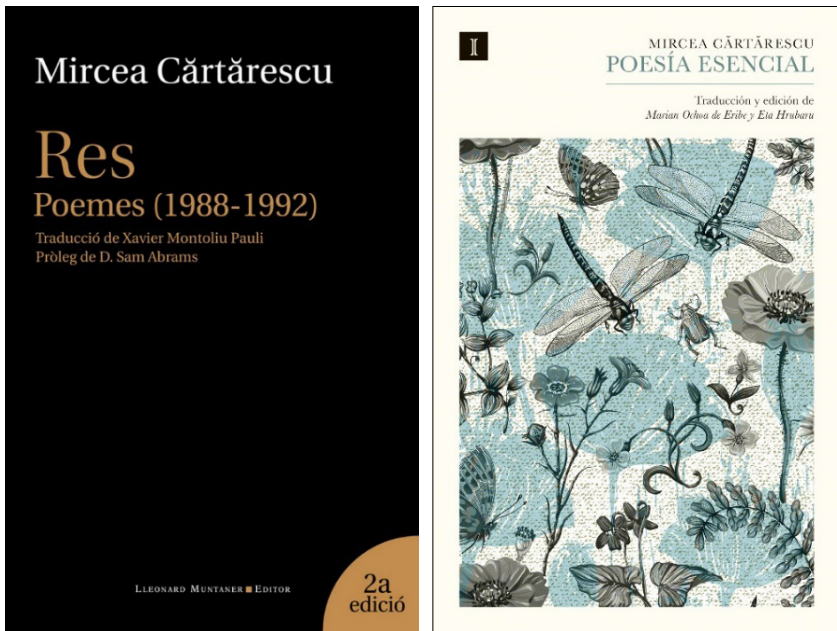
—La poesia és un gènere amb prestigi cultural, però que penetra amb dificultat en el circuit econòmic del mercat del llibre. Els editors eviten la poesia perquè no els aporta guanys immediats. Amb més motiu eviten publicar poetes estrangers, desconeguts del públic, que s'imposen amb molta dificultat. Hauria estat impossible la publicació dels meus poemes en l'espai ibèric si el meu nom no hagués estat conegut del públic a través de les meves novel·les i dels meus llibres de relats. Tot i així, l'editorial Impedimenta va arriscar-se molt

publicant un gran volum, antològic i bilingüe, dels meus poemes. Afortunadament, el llibre ha tingut una crítica favorable i s'ha venut molt bé, prova que també la poesia pot tenir el seu públic. Tinc molta sort de tenir, per a les llengües castellana i catalana, els millors traductors possibles, sense la intel·ligència i la sensibilitat dels quals els versos haurien semblat maldestres, perquè la poesia o es tradueix perfectament o no val la pena ni intentar-ho.

»Tampoc no he tingut gaire interès a publicar els meus poemes en altres llengües, perquè he volgut ser conegut primer de tot publicant la prosa. Però estic molt agraït de tenir volums de poesia traduïts en francès, anglès, alemany, suec, italià, més els ja mencionats abans en català i castellà. Sense ells, la meua imatge d'autor tampoc seria completa en aquests espais culturals.

—*A la contracoberta original del volum Nimic, dius que havies oblidat aquests poemes en una capsa de sabates. Poemes escrits entre el 1988 i el 1992, un retrat de la vida quotidiana, real o desitjada, una poesia molt directa i autèntica, més propera de la generació literària romanesa de l'any 2000. Crec que alguna vegada t'he sentit a dir que «no són els millors versos, però sí els que diuen millor la teua veritat, quan ja no queda res per dir». L'autenticitat i la sinceritat són un valor important per a un escriptor? I quina seria la seva relació amb els recursos literaris?*

—Al voltant de l'any 1990 vaig tenir necessitat de fer un canvi en la meua poesia, perquè ja no estava satisfet amb la fórmula *optzecistă*. Havia escrit molt d'aquesta manera i no volia repetir-me indefinidament. Aleshores vaig intentar fer aquest canvi en dues direccions oposades. Vaig escriure un poema èpic molt llarg, *Levantul*, que comprèn 7.000 versos alexandrins, una veritable història de totes les etapes de la poesia romanesa que era també una novel·la en vers plena d'aventures i peripècies. *Levantul* és una obra, pràcticament intraduïble, que encara avui és percebuda a Romania com un text clàssic, únic en la poesia romanesa. És present als manuals d'institut i molts romanesos se'l saben gairebé de memòria. Per tal que *Levantul* pogués ser traduït, jo mateix el vaig abocar primer en romanès modern (ja que està escrit

Traduccions de poesia de Mircea Cărtărescu: *Res. Poemes 1988-1992* (Leonard Muntaner, 2018) i *Poesía esencial* (Editorial Impedimenta, 2022).

en el romanès del segle XIX) i en una variant en prosa. La versió en castellà, captivadora, feta per Marian Ochoa de Eribe, va seguir aquesta transposició en prosa (*El Levante*, 2015).

»La segona manera d'evadir-me de la poesia *optzecistă* va ser el volum *Nimic*, una altra experiència radical, que conté una poesia "pobra", de base, sense prosòdia ni figures d'estil, sense imatges, una poesia d'allò més quotidiana i amb anotacions immediates. Gairebé ningú escrivia així en aquell moment, en tot cas cap dels meus col·legues de generació. Vaig publicar *Nimic* al cap de dues dècades perquè mentrestant m'havia dedicat amb gran passió a la prosa. *Nimic* va ser, de fet, el meu comiat de la poesia: un art de la joventut, només possible quan encara et creus immortal. Quan vaig acabar aquest llibre, a l'edat de trenta-un anys, em vaig prometre que mai més no escriuria poesia i, amb una petita excepció recent (el volum *nu striga niciodată ajutor*), he mantingut la meva promesa.

—*Les obres que t'han consagrat, la trilogia titulada Orbitor (1996, 2002 i 2007) i Solenoid (2015), són novel·les existencials, metafísiques, sobretot l'última. Sobre la trilogia, es pot deduir de la lectura dels teus dietaris, que vas construint les tres parts au fur et à mesure, és a dir, sense cap pla previ, patint moments de crisi i desesperació. Però també d'eufòria quan el procés d'escriptura avança. Allunyat del gènere realista o psicològic, com combines els principis de versemblança i els més fantàstics i onírics?*

—De fet, tot va començar amb una petita novel·la, *Travesti* (1994; traduïda en castellà com *Lulú*, 2011), un estudi de cas psicoanalític, en què vaig començar a explorar el meu sistema càrstic interior. Escrivint aquest llibre vaig entendre que se m'obria la perspectiva immensa d'un continent que no es trobava sota el cel, sinó sota la meva volta craniana, i que he anat explorant en totes les seves dimensions en els meus llibres posteriors. *Travesti* no va tenir gaire èxit de crítica, però, per a mi, és un llibre inestimable com a punt de partida, perquè allí dins em vaig trobar, per primera vegada, com davant d'un mirall, cara a cara amb mi mateix, tal com soc jo, i vaig tenir el coratge de mirar-me als ulls.

» *Orbitor*, novel·la que suma 1.500 pàgines, és, ara com ara, la millor aventura de la meva vida; aquest llibre és el primer que es veu miris d'on miris la meva obra. Tan sols amb *Theodoros*, la meva darrera novel·la, publicada recentment, sento que he fet una cosa que s'hi pot comparar. Aquesta cartografia de la meva vida interior, de la memòria, dels meus afectes i dimensions, de l'anatomia, la fisiologia i la psicologia de l'ésser que he estat, m'ha tingut ocupat catorze anys, el matrimoni literari més llarg. Mentre escrivia la trilogia, també vaig escriure altres llibres; de tota manera, el període comprès entre el 1993 i el 2007, quan estava en l'apogeu de les meves forces, va ser, de fet, l'època d'*Orbitor*, novel·la començada a Bucarest, continuada a Amsterdam, Berlín, Budapest i Stuttgart, on vaig tenir residències literàries i vaig ensenyar a les universitats locals. El llibre pot ser llegit també com a tres novel·les separades i, plegades, representen les ales i el cos d'una gran papallona novel·lesca. És una novel·la realista però també psicològica, onírica, metafísica i fantàstica, perquè així som tots: éssers complets amb una vida diürna, una de nocturna, una de laica, una de religiosa, etc. Ningú no viu només d'anar pel carrer i de botigues. Quan vaig acabar *Orbitor*, el 2007, vaig sentir que podia estar tranquil: havia pagat el meu deure amb aquesta vida.

» Vuit anys després, vaig aconseguir afegir quelcom de significatiu a la meva obra, quan vaig publicar, al cap de cinc anys de feina, una altra gran novel·la, de nou-centes pàgines, *Solenoid*. A diferència del caràcter horitzontal i rizomàtic dels llibres precedents, *Solenoid* és vertical, com un coet llançat cap al cel. Aquí, el personatge protagonista té una altra edat, és madur i capaç d'entendre que es troba en una presó sinistra: la de la carn, la del món, la de la condició humana. El món és un lloc del qual t'has d'evadir, es diu ell mateix, i al llarg de tota la novel·la que ell escriu sumant-hi les seves visions no terrenals, els seus somnis i els seus estats de trànsit, és una protesta en contra de la mort; tot un pla d'evasió. Si *Orbitor* és com una catedral, *Solenoid* n'és el campanar, com el de Giotto a Florència.

» He escrit tots aquests llibres a mà, en llibretes, sense esborrar res ni arrencar cap pàgina, sense editar res. No he tingut cap pla previ,

he deixat que cada pàgina decideixi per si sola el seu futur. Sempre m'he sentit com una dona embarassada, que no sap com es forma el fetus dins la seva panxa, però que té la convicció que tot anirà bé. No és la mare la que «construeix» el seu fill, sinó que ell mateix es fa tot sol, en un cert sentit miraculós. D'igual manera, tinc poca vinculació amb el creixement i el desenvolupament dels meus llibres i, per això, no n'he estat mai orgullós, ans molt agraït, perquè ells m'han escollit a mi per venir al món.

—El 2015 vas publicar *Solenoid*, el dietari d'un escriptor amb una carrera literària fracassada per la manca d'acollida d'un poema anomenat precisament «Cădere» ('La caiguda') i professor de romanès en un institut de barri. Com et nodreixes de la teva pròpia biografia per donar vida intensament a un personatge, en el fons, oi, un negatiu fotogràfic de la teva pròpia persona?

—L'escriptor de *Solenoid* és un autor pur, per al qual només compta l'escriptura, fora de qualsevol joc, estratègia i concessió en el món literari. Per a ell, fins i tot la publicació d'un llibre és una concessió. El meu personatge escriu només per a ell i d'aquesta manera és lliure de qualsevol lligam amb el sistema literari, amb les editorials, amb els mateixos lectors. Potser qui més s'apropa a aquesta idea és Franz Kafka, però el meu autor és encara més tancat que Kafka. L'escriptura és, per a ell, l'evasió que cerca pertot arreu.

»Com que els meus començaments d'autor "professional" van lligats a una lectura del 1978 en un cercle literari estudiantil, on es va adonar de mi el crític romanès més influent del moment i em va animar a continuar escrivint, em vaig voler preguntar, com si fos un joc de la ment, què hauria estat de mi si al crític no li hagués agradat el meu poema. Probablement hauria renunciat aleshores a la carrera literària (el que pressuposa jugar el joc segons les regles establertes per altres) i hauria esdevingut l'autor total, ideal i pur que he descrit a *Solenoid*. D'alguna manera, la novel·la va ser escrita per tots dos: jo, escrivint per la cara de cada foli; ell, per la seva creu, amb la punta de la seva ploma recolzada en la punta de la meua ploma. *Solenoid* és la nostra obra comuna, la de l'escriptor del món i la de l'escriptor del llibre.

Les llibretes o quaderns manuscrits de Mircea Cărtărescu. Contenen: *Solenoid*, *Orbitor*, *Jurnal*. Fotografia publicada per l'autor al seu Facebook i reproduïda amb el seu consentiment.

—Vivim d'esquena a nosaltres mateixos perquè oblidem que tenim somnis, sentiments, al·lucinacions i només es prioritza la ment racional. El somni és una creació personal i individual i, d'alguna manera, una sortida d'un mateix. La teva mare t'explicava els somnis ja de ben petit. Són els somnis un material ric per construir els teus llibres? Per què?

—Si la gent no tingués somnis durant la nit, es pensaria que tot el que existeix és aquí i ara. Ni els mites, ni les creences religioses, ni la filosofia, ni la poesia no haurien estat possibles. Els somnis no són fets obscurs que recordem molt poc o gens quan ens despertem, sinó que són justament la vida de la nostra ànima. La mateixa realitat és un d'aquests somnis, una il·lusió de la nostra ment. Els meus somnis sempre han estat plens de vida i de colors i han estat molt coherents; sempre he tingut una bona memòria per recordar-los. El meu dietari inclou centenars de somnis anotats al llarg dels anys. No són tots igual. Alguns sempre m'han semblat meravellosos i *veritables* i m'han perseguit sempre. Els nuclis dels meus llibres inclouen somnis que realment he tingut. En la primera part de *Solenoid*, vaig intentar abastar un reguitzell de somnis que menaven tots cap a una realitat estranya, que no vaig gosar anomenar, però que un lector atent albirarà. El meu objectiu no ha estat mai només literari: he viscut unes quantes coses que només es poden dir a mitges, vestides literàriament, però anant més enllà.

—Fins no fa gaire, t'havies mostrat reservat a donar a conèixer els dietaris a l'estranger. A Romania, has anat publicant, cada set anys, els quatre volums dels dietaris que van de l'any 1990 fins al 2017, és a dir, les anotacions des que tenies trenta-quatre anys fins als cinquanta-cinc anys. Fins a quin punt és un component cabdal en la teva obra? En algun lloc has comentat que «el llibre, així en general, és un mirall entre l'autor i el lector». Què reflecteix aquest mirall en el teu cas amb els dietaris?

—Si soc un mirall, els meus dietaris són un mirall molt deformat. Ningú no m'hi pot reconèixer, i menys jo, perquè s'assemblen a l'homuncle estès per les zones sensorials i motors de la nostra escorça cerebral, allí on les mans, els llavis i la llengua es mostren molt

exagerats, i el nostre cos és minúscul. Passa el mateix en els meus dietaris: la meua vida quotidiana, les trobades amb els amics, les relacions de la meua família tenen una presència mínima, mentre que tot allò que té a veure amb l'escriptura i la lectura i també amb la meua vida onírica, amb el meu estat mental i amb les meves obsessions s'estén centenars de pàgines, en un procés de contínua autoanàlisi. Anoto als dietaris tot el que és insòlit, interessant, paradoxal en relació amb la meua vida. Des d'aquest punt de vista, els meus dietaris són una interfície entre el meu cos i la meua escriptura, més propera de la pell i dels òrgans interns, del meu caliu interior, que no pas els meus poemes o les meves novel·les. Des del 15 de setembre de 1973, de quan està datada la primera pàgina, i fins avui, el meu dietari, que festeja, aquest any, mig segle, també pot ser percebut, senzillament, com un altre llibre meu: la cartografia més extensa i complexa de la meua ment.

»Fins ara he publicat quatre grans volums de dietari en llengua romanesa que sumen unes 2.500 pàgines, però no he tingut, certament, la necessitat de traduir-los en altres llengües perquè els lectors estrangers m'han de conèixer primer de tot pels fruits d'aquest arbre: les novel·les, els relats i els poemes. Fins ara s'ha publicat un volum traduït del meu dietari només en llengua sueca.

—*El teu perfil de Facebook informa que tens 130.000 seguidors (gener del 2023). Deu ser, si més no, un canal amb més visualitzacions que el de qualsevol altre autor romanès. Quina capacitat d'incidència en la societat romanesa actual pot tenir un intel·lectual més enllà de la seva obra, a través de les xarxes socials, per exemple, en la Romania actual, amb una societat civil tan compromesa amb els refugiats ucraïnesos, però amb uns líders polítics que usen el poder per eludir la veritat?*

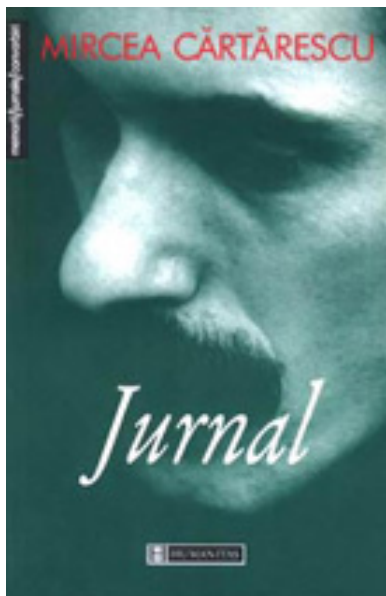
—Tinc un perfil de Facebook i un d'Instagram, el primer prou actiu, però no soc un apassionat de les xarxes socials. Les utilitzo només com una pàgina d'autor, per consignar els esdeveniments i les publicacions que al públic romanès li costaria trobar: les meves traduccions i presentacions a l'estranger, sobretot. Per exemple, els

17 IX. 1973. M-am trezit devesme, cred că pe la 6. Am mai vrut să dorm, dar gândul că săi încep școala m-a oprit. Teri clia simțeam aiele tremurături calde, ciudate care însoțesc emoțiile. Nu am vrut de fapt să fiu emoționat, îmi spuneam că felul meu de a privi viața s-a schimbat, dar observ că reacțiile subconștiente mi-au rămas aceleași.

Aveam în tot corpul gândul că încep școala, gând pe care îl refuzam rațional (mai precis, că nuia îi refuzam capacitatea de a purta emoții, așa cum tot vaaptea, uneori, ^{gândul} gândul morții te aduce în pragul necunoscutei, îți opui, dacă mă gândesc sau nu, nu e totuși și încerci să-ți scoti prostiile din mint).

M-a sculat niema; stiam că o să mă trezesc, și ^{stiam} știu că e cuvinte.

M-am uitat mai târziu în oglindă să văd cum îmi stă eu costumul de uniformă de unalt nitat. Ca o

A l'esquerra, pàgina manuscrita del dietari de Mircea Cărtărescu, datada el 17 de setembre de 1973, fotografia publicada a la seva pàgina de Facebook i reproduïda amb consentiment de l'autor. A la dreta, coberta del primer volum del dietari: *Jurnal*. 1990-1996 (Ed. Humanitas, 2001).

meus viatges a l'Amèrica Llatina (Colòmbia, Mèxic) serien invisibles per al públic de casa si no els hagués documentat jo mateix a Facebook. No puc decidir (i crec que ningú pot) si aquesta nova manera de comunicar aporta més bé o més mal a la nostra vida o, si més aviat, uneix o separa la gent. Si construeix, com es diu, murs o ponts. Més aviat, s'hi pot veure l'ambigüitat de la naturalesa humana amb els seus guanys i les seves pèrdues: l'amistat, l'estimació, l'admiració tenen aquí la seva contrapart (a vegades aclaparadora) en l'odi, l'enveja, l'agressivitat, la calúmnia. Depèn de com cultives el teu jardí i a qui hi reps.

—*De la teva valoració literària publicada a Facebook per a l'any 2022, n'esmentaves la conversa amb Vargas Llosa i el Premi de Literatura en Llengües Romàniques concedit per la Fira internacional del Llibre de Guadalajara. També hi incloues la informació de l'aparició de la teva nova novel·la Theodoros i la notícia de traduccions de la teva obra publicades en vuit llengües. Sobresurt la traducció a l'anglès de Solenoid feta per Sean Cotter i publicada als EUA amb molt bones crítiques de recepció: és el mercat anglosaxó, la catapulta definitiva que et consolida en la literatura internacional no tan sols per als lectors de llengua anglesa?*

—Jo no penso en aquests termes. No m'interessa cap tipus de catapulta ni de projecció. Celebro les traduccions en altres llengües perquè així puc guanyar altres lectors a banda dels del meu propi país. Sempre m'he conformat amb el que tinc i no he tingut ambicions ni desitjos forassenyats. El món cultural i literari nord-americà és molt atractiu per a mi, no perquè n'espero algun fet decisiu per vendre o per aconseguir una certa notorietat, sinó perquè soc un gran admirador de la literatura dels Estats Units i crec que alguns dels meus llibres, com la novel·la *Solenoid*, podrien dir alguna cosa al públic americà. Aquesta primavera faré una gira pels Estats Units i me'n podré adonar amb els meus propis ulls.

»D'altra banda, certament, el 2022 ha estat un any especial per a mi. He pogut parlar llargament amb Mario Vargas Llosa, l'ídol de la meva joventut, i de qui he llegit tota l'obra i amb qui no havia

Edició romanesa de la novel·la *Theodoros* (Editura Humanitas, 2022) i edició anglesa de *Solenoid* (Deep Vellum, 2022)

ni somiat de parlar-hi mai i que va ser molt amable amb mi. No et designen cada any doctor *honoris causa* d'una universitat espanyola com és la Universitat Internacional Menéndez Pelayo. Tampoc publiques cada any una novel·la essencial per a la teva obra com *Theodoros*. Tot ha arribat després de la sequera de la pandèmia, són els fruits del meu treball intens i solitari dels últims anys, un treball subterrani i a vegades terriblement frustrant.

—*L'any passat, quan vas venir a Barcelona, en ocasió del Dia Mundial de la Poesia, convidat per l'Ateneu Barcelonès i el PEN Català, ens avançaves que Theodoros «era una falsa novel·la històrica» sobre «les ambicions dementes», inspirada en la tradició etíop i basada lliurement en el personatge real de Teodor II, emperador d'Abissínia. Era el primer cop que et documentaves per escriure una obra d'aquestes característiques, amb un estil del llenguatge parabòlic proper al bíblic?*

—*Theodoros* és molt més complex que això, és com un rellotge d'aquells rodons, amb l'esfera de vidre, que portaven els aristòcrates d'abans en una butxaqueta especial de l'armilla. Amb una mica de sort, aquesta novel·la, plena d'aventures i de fantasia, podria arribar a ser el meu llibre més conegut al món: en alguna ocasió l'he anomenat el meu modest *Cent anys de solitud*. La novel·la comprèn cinc mons diferents en el temps i en l'espai, entrellaçats intricadament, i crec que no s'assembla, com a enfocament artístic i des d'un punt de vista narratiu, a cap altra novel·la escrita mai. Els fets de *Theodoros* abracen un quart del món —Valàquia i Bucarest, l'arxipèlag grec i Etiòpia—, i un interval de temps que va des dels temps bíblics de l'emperador Salomó fins al futur, fins a l'any 2041. Juntament amb *Orbitor* i *Solenoid*, penso que *Theodoros* és, fins ara, la meva obra més significativa.

—*Podries oferir-nos un balanç global de caire literari entre l'alta literatura o l'entertainment. Com veus ara, en relació amb les dècades passades, el món literari «postpostmodern» de la literatura? I quins continuen sent els teus referents internacionals?*

El prodigi de les lletres: aproximació a l'obra de Mircea Cărtărescu (Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, 2021) recull les actes de la jornada dedicada a l'estudi de l'obra de l'autor romanès.

—Em guardo de taxonomies. Què signifiquen per a un escriptor paraules com *simbolista*, *modern*, *postmodern*, *avantguardista*, etc.? Són útils per a l'estudiós, però un escriptor no en té necessitat i el destorben, tal com una pantera en un zoològic se sent molt malament a la seva gàbia. Com en el cas de la pantera, és una crueltat mantenir un escriptor tancat en un compartiment així. Els escriptors viuen en llibertat. Els autors que aprecio més són els que van més enllà dels gèneres literaris, que reben agraïts allò que se'ls ha donat d'escriure, sense limitar-se ells mateixos a les posicions forçades pels corrents i per les escoles literàries. Alguns escriptors són representatius de cada corrent literari, altres són inclassificables. Els darrers són, crec jo, els veritables.

—*La teva obra sembla una recerca constant de la unitat indistintament de si és poesia, relat, assaig o novel·la, amb llibres que són creacions autònomes, però enllaçats entre ells esdevenen un tot orgànic. Quin és el missatge cartaresquí?*

—Jo no busco res, però a vegades passa que trobo. Em trobo, per mitjà del procés autohipnòtic de l'escriptura, a mi mateix. Sempre em sorprenc quan m'adono que jo no soc tal com m'imagino ni com em veig en els enganyosos miralls de damunt del lavabo, sinó com em mostren els centenars i milers de miralls sobreposats que són les pàgines de cadascuna de les meves obres.

»No tinc cap missatge, sinó que *soc* jo mateix un missatge, amb el cos, la ment i amb la meua escriptura, soc una epístola adreçada a la persona més important de la meua vida: el lector.

—*Com sempre, moltíssimes gràcies per les teves respostes, per la teua amabilitat i cordialitat i, sobretot, per la teua amistat!*

Fotografia de Mircea Cărtărescu, amb la gateta Cindy, i la seva esposa, l'escriptora Ioana Nicolaie. © Cătălina Flămânzeanu